

Po svadbe s dvomi priezviskami

Lenka Garančová – Ivana Kopásková

Katedra slovenského jazyka a literatúry, Fakulta humanitných vied,
Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica

Máloktorý fenomén sprevádza človeka počas celého jeho života tak ako vlastné meno. Už pri narodení sa stáva našou súčasťou, aby nás mohlo identifikovať. Meno je teda fenomén, ktorý nás všetkých spája a zároveň odlišuje.

Doposiaľ neexistuje všeobecne prijatá teória vlastných mien, preto niet divu, že pomenovanie osôb vzbudzuje záujem a stále patrí medzi otázky, ktorým venuje pozornosť jazykoveda, filozofia, semiotika a dokonca i sociológia či psychológia. Prípad, v ktorom vstupujú do hry dve posledné spomínané disciplíny, je aj otázka dvoch priezvisk. Ide o ženské priezviská, keď si žena po sobáší nechá aj rodné priezvisko. Na tomto mieste sa ponúkajú otázky: Prečo je to tak? Čo ich k tomu vedie? Aké výhody, resp. nevýhody prináša takéto vlastníctvo? Zisťovanie odpovedí na uvedené otázky vyžaduje interdisciplinárny prístup uvedených vedných disciplín.

Predstupeň priezvisk

Vlastné meno je v najvšeobecnejšom význame charakterizované ako názov. Pomocou neho identifikujeme nejakú osobu, objekt, vec, teda ide o priame označenie nejakej osoby, objektu, resp. veci. Týmto označením sa realizuje funkcia identifikačná a diferenciatná.

Dnešný spôsob pomenovania osôb na Slovensku sa stabilizoval v 17. a 18. storočí a úradne bol kodifikovaný jozefínskym patentom v roku 1780. Historické antroponymá ako pomenovania jedinečných objektov sa zafixovali už v období stredoveku. Predstavujú tak jazykové fakty o jazyku formujúceho sa etnika. V stredoveku bola pre pomenovanie osôb príznačná jednomenná sústava, pre novovek bola príznačná dvojmennosť.

Zápisy antroponým z obdobia Veľkej Moravy a rovnako aj z povel'komoravského kresťanského obdobia obsahujú pre jednu osobu iba jedno meno. Vzhľadom na počet jednotlivcov v mikrosociete bolo meno schopné identifikovať a diferencovať jednotlivca v plnom rozsahu, napr. *Michael*. Od 13. storočia sa pri mene osoby čoraz častejšie používalo meno otca, prípadne iného príbuzného, označenie príbuzenského alebo spoločenského zaradenia, zamestnania, etnickej alebo rodovej príslušnosti a pod. (Majtán, 1994, s. 31). Napríklad v roku 1325 sa spomína Ján z Krásna (*Johannes de Krasno*), v roku 1352 Mikuláš z Krásna (*Nicoli de Crassno*), v roku 1352 aj Dominik, syn Jána (*Dominici, filius Johni*), Ján, syn Mikuláša z Krásna (*Johni, filius Nicoli de Crassno*).

A tak popri menách jednoslovných sa postupne objavovali kontexty s bližším určením osoby, v ktorých možno zreteľne vidieť východiskové podoby prímien. A od nich už vedie cesta k súčasným priezviskám.

V 14. storočí si potreba presnosti identifikovania osôb pri právnych úkonoch vyžadovala ešte ďalšie zväčšenie dopĺňajúcich častí mena. Išlo najmä o určenia pomocou mien predkov, a to nielen z druhej, ale aj z tretej, dokonca i zo štvrtej generácie. Všimnime si aspoň niektoré z nich. V roku 1325 sa stretávame s menom Mikuláš, syn Mikuláša, syna Odiara (*Nicolaus, filius Nicoli, filii Oddiari*), v roku 1417 Ján, syn Mikuláša, syna Mikuláša (*Joannim, filius Nicolai, filii Nicolai*).

Takáto podrobná identifikácia v dokumentoch právneho charakteru bola nevyhnutná, pretože nezriedka sa stávalo, že syn, resp. jeden zo synov dostal meno po otcovi.

Dvojmenná sústava

15. storočie znamenalo vo vývine priezvisk na Slovensku prelom. Prevládali dvojčlenné mená s prímenami. Prímená sa čoraz viac dedili, hoci nemali predpísanú úradnú podobu. Používanie a striedanie rozličných prímen ukazuje, že základnou časťou osobného mena bolo síce krstné meno, ale aby bolo možné osobu presne identifikovať, jednoslovné mená nepostačovali a prímeno sa stávalo nevyhnutnou súčasťou osobného mena. V takomto spôsobe pomenúvania možno v dopĺňajúcich členoch mena vidieť zárodok hlavných členov súčasných osobných mien, t. j. zárodok priezvisk.

Od 16. storočia, najmä však v 18. storočí už dedičné prímená existovali. Mohli by sme už hovoriť o priezviskách. V tomto období sa prejavuje tendencia morfológicky štandardizovať prímená, ktoré pôvodne vystupovali viac-menej fakultatívne.

Keď zhrnieme pozorovania o osobných menách, môžeme konštatovať, že impulzy pre vývin osobného pomenúvania vychádzajú z administratívno-právnych a politicko-organizačných potrieb nositeľov mena. Meno má osobu nielen identifikovať, ale aj diferencovať od iných nepríbuzných osôb a rovnako aj od iných príbuzných osôb, najmä od súrodencov. Tzv. jednomenná antroponymická sústava vybudovaná na princípe individuálnych osobných (rodných) mien bola postupne dopĺňaná o ďalší člen (členy), ktorý pomenovanú osobu bližšie určuje. Postavenie prímen sa menilo: od pomocnej, dopĺňajúcej súčasti osobných mien v nededičných prímenách prezývkového charakteru a v prímenách označujúcich zamestnanie alebo bydlisko cez dedičné prímená k povinne dedičným priezviskám dnešného typu, ktoré sú základom súčasných osobných mien nielen na Slovensku.

Súčasnú dvojmennú sústavu právne upravuje zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 300/1993 z 24. septembra 1993 o mene a priezvisku a zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 154/1994 z 27. mája 1994 o matrikách.

Musíme však konštatovať, že ani dvojčlenná antroponymická sústava nemohla udržať krok s rozširujúcimi sa pomenovacími potrebami. Už v 17. storočí nachádzame v záznamoch, napr. o meste Krásne nad Kysucou, mená s rovnakým priezviskom: *Matej Taška, Martin Taška, Ján Taška, Juraj Taška*. V súčasných záznamoch sme však našli okrem mien s rovnakým priezviskom navyše také mená, keď osoby majú aj rodné (krstné) meno, aj priezvisko rovnaké, napr. *Eva Čimborová* (2-krát), *Jana Kopásková* (5-krát), *Anna Kormancová* (4-krát).

V. Blanár a J. Matejíček (1983, s. 11) uvádzajú: „Obmedzený je inventár rodných mien a pomerne obmedzený je aj súbor priezvisk, ktoré už v dobe svojho konstituovania mohli pomenúvať i nepríbuzné osoby a vzhľadom na svoju dedičnosť nemohli ukazovať neskoršie uvoľňovanie príbuzenských zväzkov.“ Dôsledky sa prejavili v tom,

že sa v základoch dvojmennej úradnej sústavy konštituovala nová neúradná antroponymická sústava.

Predmetom nášho záujmu sú však dve priezviská v prípade ženského pohlavia. Vyššie uvedený prierez historických antroponým nebol predložený samoučelne. Na tomto mieste sa ponúka otázka: Nie je istým dôvodom dvoch priezvisk v prípade ženského pohlavia spomenutá neschopnosť mena diferencovať osobu v plnom rozsahu? Aj nevedomosť odpovede na uvedenú otázku viedla k výskumu, ktorý sme zrealizovali.

Dve priezviská ponímané z právneho aspektu

V súčasnej dobe máme možnosť vnímať nový trend v oblasti antroponým, konkrétne máme na mysli používanie dvoch priezvisk. Tento jav je na našom území prítomný už zopár rokov, avšak až v tomto období sa teší zvýšenému záujmu, a to najmä zo strany ženskej populácie. Mnohé ženy sú rozhodnuté ponechať si svoje rodné, resp. dievčenské priezvisko, ku ktorému po sobáší priberú aj manželovo priezvisko. Fenomén priezvisk je podchytený aj legislatívne. Problematiku mien a priezvisk upravuje v Slovenskej republike okrem vyššie spomenutých zákonov aj zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 36/2005 o rodine.

Zákon o rodine č. 36/2005 Z. z. podľa v § 6, ods. 3 ustanovuje: Snúbenci pri uzavieraní manželstva pred matričným úradom alebo pred orgánom cirkvi aj súhlasne vyhlásia, či: a) priezvisko jedného z nich bude ich spoločným priezviskom, b) si ponechajú svoje doterajšie priezviská, alebo c) priezvisko jedného z nich bude ich spoločným priezviskom a jeden z nich si zároveň ako druhé priezvisko v poradí ponechá svoje doterajšie priezvisko; snúbenec, ktorý už má dve priezviská, uvedie, ktoré z doterajších priezvisk bude uvedené ako druhé priezvisko v poradí po uzavretí manželstva.

Z uvedeného vyplýva, že zákon ponúka snúbencom na výber tri možnosti. Na ilustráciu uvedieme, akú podobu môžu mať podľa zákona tieto priezviská. Priezvisko snúbenca je napr. *Kováč*, snúbenica sa volá napr. *Grznárová*. Prvou možnosťou je, že sa dohodnú na spoločnom priezvisku, ktoré sa na našom území tradične odvíja od manželovho priezviska, čiže *Kováč/Kováčová*. Prípád, v ktorom muž preberie priezvisko svojej snúbenice, je veľmi ojedinelý, ale možný, t. j. *Grznár/Grznárová*. Druhou možnosťou je, že si po svadbe ponechá každý svoje rodné priezvisko, čiže *Kováč/Grznárová*. V poslednom prípade sa ponúka možnosť, že jeden z partnerov (v našich zemepisných šírkach zvyčajne žena) bude mať dve priezviská. Následne to vyzerá takto: *Kováč/Kováčová Grznárová*, je aj možnosť *Grznár Kováč/Grznárová*. V takomto prípade platia tieto pravidlá: spoločné priezvisko stojí vždy prvé v poradí, dve priezviská sa nikdy nepíšu so spojovníkom. Iba zložené priezvisko sa píše so spojovníkom, ktoré si však netreba zamieňať s pojmom dve priezviská. Písanie priezviska známej europoslankyne *Moniky Flašíkovej-Beňovej* so spojovníkom je neprípustné. Obidve priezviská ženy by mali byť v rovnakom tvare, to znamená, že by mali obsahovať slovenskú prechýľovaciú koncovku (*Kováčová Grznárová*), alebo byť bez nej (*Kováč Grznár*). V poslednom uvedenom prípade sa môže podať žiadosť o osobitný záznam priezviska do matriky a netreba si meniť národnosť len z toho dôvodu, aby bolo priezvisko zapísané bez koncovky typickej pre slovenskú formu prechýľovania. V mnohých prípadoch sa však stretávame aj s tým, že iba jedno z oboch priezvisk danej nositeľky má koncovku *-ová*, resp. *-ská*. Dôvody sú viaceré, vážne (manžel je cu-

dzinec, t. j. je inej národnosti ako slovenskej) i malicherné (je to moderné a lepšie to znie).

Na záver sa ešte podsúva otázka, ktorá sa týka odozvy dvoch priezvisk na potomstvo. Odpoveď je jednoznačná, deti nadobúdajú po narodení to priezvisko, ktoré je pre manželov spoločné, t. j. otec *Kováč*, matka *Kováčová Grznárová*, syn *Kováč*, dcéra *Kováčová*.

Dôvody pre ponechanie aj dievčenského priezviska

Existuje mnoho rôznych dôvodov, prečo si popri manželovom priezvisku ponechať aj svoje rodné priezvisko. Pri ich enumerácii vychádzame z nášho výskumu realizovaného na základe výskumnej vzorky, ktorú tvorili názory mnohých prispievateľiek internetového diskusného fóra – www.mojasvadba.sk, kde sa vyjadrovali na tému dvoch priezvisk. Citáty preberané zo spomínaného webového portálu uvádzame v autentickej podobe.

Zmenou svojho priezviska na manželovo sa mnohé ženy obávajú straty vlastnej identity, nemienia vymazať uplynulých niekoľko rokov svojho života, chcú jednoducho ostať samy sebou, a preto volia rozšírenie svojho priezviska o partnerovo priezvisko.

„Ostanem tak sama sebou, ale zároveň budem aj jeho žienka.“

„Ak si nechám aj moje priezvisko, nebude problém s mojou identifikáciou.“

„Dve priezviská ma v našom malom meste presne identifikujú a nevytvoria mi prezývku.“

„Tým dvojpriezviskom nechcem byť vôbec zaujímavá, len sa mi to zdá byť nespravodlivé voči ženám, aby sme po sobášii stratili našu identitu. ...mnohí si nás zo štúdií pamätajú s priezviskom za slobodna ... a keď ho zmeníme, zdráhajú sa zaklopať na kancelárske dvere, lebo takú čo je na vizitke, nepoznajú.“

„...po zmene priezviska strácam identitu“.

„Identita, to je ono! Keď mi niečo patrí a žijem s tým celý život, nemá mi to právo brať žiaden človek a už vôbec nie chlap, ktorý ešte ku všetkému tvrdí, ako ma miluje ...“

„Neviem sa vzdať celkom svojej identity, ktorú som kopec rokov budovala.“

„Sťahujeme sa po svadbe do rodnej dediny môjho partnera a v nej má veľa obyvateľov priezvisko rovnaké ako môj partner. Myslím si, že aj moje krstné meno bude frekventované. A keď budem mať rovnaké ako niekto iný aj meno, aj priezvisko, ako ma budú volať? Najpravdepodobnejšie mi vymyslia prezývku.“

„Moju budúcu svokru volajú Čmelinárka. Myslím si, že by tak volali aj mňa, ak sa rozhodnem len pre Petrovo priezvisko.“

Mnohé sa vydávajú v neskoršom veku, keď už podľa ich tvrdení majú za sebou kariérny postup a dosiahli v danej oblasti vysoké pracovné uznanie. Spolupracovníci ich poznajú pod dievčenským menom, ktoré sa pre ne stáva akousi ochrannou známkou s dlhou tradíciou.

„Ja som tiež nechcela stratiť identitu a tie čo sa nevydávame v 18-ich, tak sme si už na našom mene vybudovali určitú kariéru a naraz sa máme všetkého vzdať.“

„Já jsem hrdá na práci, kterou za sebou mám, a díky které jsem si ve svém oboru vybudovala jisté jméno, taky jsem doteď publikovala pod svým rodným jménem a změnit jméno pro mne znamená začínat úplně od znova.“

Vážia si svoju rodinu, nepomýšľajú na formálne odtrhnutie od nej, z toho dôvodu si ponechajú aj rodné priezvisko a v duchu svadobnej tradície zase priberú aj manželovo priezvisko. Deťom by mali byť následne podľa ich mienky zrejmejšie aj rodinné vzťahy vzhľadom k starým rodičom a ich rodičom.

„Môj tatino je zase najlepší na svete a pre mňa je česť, že budem naďalej nosiť jeho meno, akoby som bola pokračovateľka rodu.“

„Zbožňujem svojich rodičov a chcem mať naďalej rovnaké priezvisko spolu s nimi.“

„Na svoje jsem zvyklá a přijde mi škoda ho jen tak škrtnout. Přišlo by mi to jako definitivní odloučení od mé rodiny, kterou mam strašně ráda...“

Dôležitým motivačným faktorom pre osvojenie si dvoch priezvisk je aj zachovanie rodného priezviska, a to aspoň na istú dobu. Spomedzi názorov prispievateľiek spomenutého diskusného fóra sme stanovili dva základné dôvody. Prvým z nich je uchrániť existenciu daného priezviska, pretože sa vyskytuje zriedkavo. Ďalším dôvodom je to, že v určitom rode sú len potomkovia ženského pohlavia a následne sa predpokladá, že vydajom ich rod, presnejšie dané priezvisko vymizne.

„Hlavným dôvodom je aj to, že naše meno je veľmi ojedinelé a prakticky každý s mojim priezviskom je mi určite rodina na Slovensku a hrozí mu dosť zánik, a to predsa nedopustím.“

„Takže mne šlo aj o zachovanie pekného a netypického priezviska a rodu.“

„Dievčenské priezvisko som si nechala, lebo som najmladšia z troch sestier, nechcem, aby naše priezvisko zaniklo.“

Svadba so snúbencom pochádzajúcim zo zahraničia je tiež jedným z podnetov, prečo voliť dve priezviská. Väčšinou je to v dôsledku ťažko vysloviteľného alebo pisateľného priezviska, aby nedochádzalo ku komolieniu rodného priezviska ženy. V takom prípade používajú nositeľky dvoch priezvisk rodné priezvisko na Slovensku a manželovo v cudzine, kde žijú.

„Sobášny list mi prišiel bez problémov s 2 priezviskami – 1 s ová, druhé bez. Na Slovensku používam moje a tu v cudzine manželovo, keďže moje majú problém vysloviť.“

V niektorých momentoch platí aj známe nomen est omen (meno je znamenie, osud). Viaceré sa silne domnievajú, že by sa nedokázali adekvátne zžiť so svojím novým priezviskom. Zmena na manželovo priezvisko nie je údajne dôkazom lásky, ale prejavom spolupatričnosti zdedeným z obdobia patriarchátu, preto pristupujú ku kompromisu, ktorý sa odzrkadlí zapísaním dvoch priezvisk v sobášnom liste.

„Neviem, prečo by som si po 26 rokoch mala/musela/ zrazu „len tak“ zmeniť meno ... Naozaj si nie som istá, či by som sa s novým menom dobre cítila – či by som sa s ním zžila.“

K prijatiu druhého priezviska ich vedú aj čisto praktické dôvody. Hlavne z psychologického hľadiska je tento fenomén výhodný pre slobodné matky s deťmi, a to zväčša vtedy, keď do ich života vstúpi nový muž a ich zväzok sa spechatí svadbou.

„Ja si nechávam aj svoje, aj manželove, som slobodná matka 14 ročného syna, ktorý si už nechce meniť meno, a tak by mi bolo dosť blbé prísť na rodičovské na jeho novej škole a oni ma tam budú oslovovať dievčenským menom, a ja budem vysvetľovať, že sa tak nevolám, takto keď mi povedia dievčenským, nič sa nestane ... takto je to fajn.“

Môže ísť o módnu záležitosť. Ešte pred niekoľkými rokmi neboli dve priezviská frekventované v takej miere, v akej sa s nimi máme možnosť stretávať v dnešnej dobe. Súčasný módný trend udáva iný krok. Kým kedysi dve priezviská uplatňovali najmä slávne, či známe osobnosti, hlavne aby vynikli a zaujali pozornosť, dnes je voľba dvoch priezvisk viac-menej záležitosťou módy, podobne ako tetovanie alebo prepichovanie niektorých častí ľudského tela a jeho skrášlenie zväčša striebornými ozdobami. Cieľom je vyniknúť, odlíšiť sa od väčšiny, čo platí aj v administratívno-právnej oblasti, konkrétne pri ponechaní dievčenského, a zároveň prevzatí aj manželovho priezviska.

„Ja si myslím, že je to trendy.“

„Priznám sa, že dvojriezvisko mi chodilo po rozume, ale len z toho dôvodu, a to: momentálne pomätenie – chcem byť IN!!“

„Svokra je Jana, ja som Jana. Chcela som byť trošku iná. A je to navyše aj modernejšie. Tak prečo nie.“

Podnetom pre voľbu dvoch priezvisk bolo aj vnútorné presvedčenie niektorých nositeľiek.

„V podstate nemám na to závažnejší dôvod, ako ten, že som to tak chcela.“

„Len tak, páči sa mi moje priezvisko, nie je všedné a je MOJE.“

Nevýhody, ktoré so sebou nesie používanie dvoch priezvisk

Nositeľky dvoch priezvisk v bežných životných situáciách často narážajú na problémy týkajúce sa dĺžky ich priezvisk. Podľa nich je to v niektorých prípadoch nepraktické a kostrbaté.

„Mne na dvoch priezviskách vadí len to, že kým sa predstavím, polka ľudí už aj zabudne krstné meno...“

Priezviská sú často príliš dlhé, preto sú v mnohých prípadoch ich nositeľky postavené pred rozhodnutie vybrať si jedno z dvoch priezvisk. Stáva sa tak napr. pri lekárovi, v mnohých inštitúciách, ktoré nie sú z hľadiska formálnych náležitostí (t. j. tlačív) pripravené na prítomnosť dvoch priezvisk.

„Moje dve priezviská sa nezmestili do kolónky pri úhrade daňového priznania internet banking-om ... neviem-neviem, či som si nezavarila, keď som sa rozhodla pre dve priezviská. V podstate sa v tých všetkých úradných veciach nezmestím do kolóniek.“

Dve priezviská a ich realizácia v praxi

Mnohé ženy, ktoré sa rozhodli pre používanie dvoch priezvisk, uplatňujú zväčša nasledovný kľúč. V oficiálnom styku, konkrétne v úradnej praxi (pod týmto pojmom máme na mysli rôzne oficiálne záväzné listiny, úradné alebo právne dokumenty) je nutné používať obidve priezviská, teda presne tak, ako je to zapísané na matrike, resp. v sobášnom liste. Istú dávku voľnosti ponúka podpisový vzor v banke. Ak sa daná osoba rozhodne podpisovať len svojím dievčenským menom, má na to plné právo. V takomto prípade ide hlavne o dodržanie podpisového vzoru klientky banky. V pracovnom prostredí a kontakte s klientmi či spolupracovníkmi uprednostňujú nositeľky dvoch priezvisk hlavne svoje rodné priezvisko. V bežnom živote sa hlásia k priezvisku, ktoré sobášom prevzali od svojho manžela, aby bol zrejmý ich partnerský vzťah voči nezainteresovaným osobám.

Záver

Analýzou získaného materiálu sa potvrdzuje vyššie uvedené, a to, že onomastický výskum nie je možné realizovať vynechaním sociologického a psychologického prístupu. Pri ponechávaní rodičovského mena vstupujú do hry také faktory, ako sú: uchovanie rodičovského priezviska, módnosť, zachovanie identity, ktorá by okrem iného mohla byť po prevzatí partnerovho mena narušená aj prevzatím živého osobného mena partnerovej rodiny (nastáva vo veľkej väčšine prípadov). Na označovanie neúradnými menami väčšina pomenovaných osôb reaguje veľmi citlivo, pretože aj napriek tomu, že označovanie sa realizuje v neprítomnosti danej osoby, osoba svoje neúradné meno len vo veľmi ojedinelých prípadoch nepozná.

Zákonitosti onymickej normy sa realizujú vo vývinových zmenách na rovine onymických znakov. Onymické systémy sa vyznačujú potenciálnou vývinovou dynamikou. Uvoľnenie mechanického preberania manželovho priezviska pri sobáši zo strany manželky v dnešnom úradnom úze možno hodnotiť aj ako prejav emancipácie ženy v modernej spoločnosti. Mnohé nositeľky dvoch priezvisk si nepotrpia na používaní obidvoch súčasne, ale volia ich podľa potreby a príslušnej situácie.

Presné percentuálne vyčíslenie týkajúce sa počtu žien, ktoré sú na našom území nositeľkami dvoch priezvisk, sa nám však nepodarilo získať. S týmto cieľom sme oslovili aj Štatistický úrad SR, aj Sekciu verejnej správy Ministerstva vnútra SR, ale ani jeden z menovaných orgánov do dnešnej doby nedisponuje touto informáciou. Preto by prognózou do budúcnosti mohlo byť práve spracovanie štatistických údajov, ktoré by odzrkadľovali problematiku existencie a používania dvoch priezvisk na Slovensku v praxi.

Literatúra:

BLANÁR, Vincent – MATEJČÍK, Ján: Živé osobné mená na strednom Slovensku. I. 2. Distribúcia obsahových modelov. Martin: Osveta 1983. 660 s.

Fórum [online]. [Citované 8. 10. 2008.] Dostupné na internete: <<http://www.mojasvadba.sk/forum/show.php?vThreadID=7672&vGroupOffset=0&=&vOffset=600>>

KRŠKO, Jaromír: Vplyv pohanstva a kresťanstva na formu vlastných mien našich predkov. In: Pohanstvo a kresťanstvo. Zborník z konferencie usporiadanej 5. – 6. 2. 2003 v Banskej Bystrici. Ed. R. Kožiak a J. Nemeš. Bratislava: Chronos 2004, s. 211 – 216.

MAJTÁN, Milan: Vývin priezvisk na Slovensku. In: Slovenská reč, 1994, roč. 59, č. 1, s. 30 – 37.

ODALOŠ, Pavol: Priezviská v kontexte histórie a súčasnosti. (Sociálna, teritoriálna a etnická determinácia.) In: Studia Slovaca. Zborník vedeckých prác členov Katedry slovenského jazyka a literatúry. Zost. J. Tatár. Banská Bystrica: Katedra slovenského jazyka a literatúry, Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela 2004, s. 205 – 212.

Zákon o rodine č. 36/2005 Z. z. [online]. [Citované 10. 10. 2008.] Dostupné na internete: <<http://www.vyvlastnenie.sk/predpisy/zakon-o-rodine/>>

Zmena mena [online]. [Citované 10. 10. 2008.] Dostupné na internete: <<http://zena.sme.sk/clanok-3076717.html>>